JARIDA LA KILIMO HIFADHI

SEPTEMBA 2020 ● UKUBWA 6 ● TOLEO 3

NDANI YA TOLEO HILI	Utengenezaji wa mitambo: Ufunguo wa kukuza Kilimo hifadhi (KH)	Tathmini ya hali ya ubora wa programu ya usalama wa chakula	Wasifu wa Mshiriki: Kanisa la Uganda, Dayosisi ya Nebbi	Majadiliano kutoka kwenye mtandao

Utengenezaji wa mitambo: Ufunguo wa kukuza Kilimo hifadhi (KH)

Neil Rowe Miller, Mshauri wa kiufundi wa Kilimo na maisha Kusini mwa Africa

Katika jarida letu la Juni, 2016 la KH (June, 2016 CA Newsletter) , tuliwasilisha chaguzi kadhaa bora za utengenezaji mitambo ya mkulima mdogo wa kilimo hifadhi. Wakati huo ripa ya kukokota na ng'ombe ilikuwa mbadala maarufu kwa mabonde ya kuchimbwa kwa mikono, kati ya Washirika wa Benki ya Chakula ya Canada (CFGB), kwa sababu ya gharama kubwa ya vifaa vingine. Tulihimiza wasomaji wazingatie kuhimiza kuanza kwa watoa huduma za KH kusaidia kueneza gharama za uwekezaji na kuunda fursa za ajira katika jamii za vijijini.

Kwa miaka minne iliyopita, tumesisitiza zaidi ufanisi wa njia hizi, lakini tumejifunza zaidi juu ya jinsi ya kutekeleza na kuzirekebisha. Shirika la Chakula na Kilimo (FAO) la Umoja wa Mataifa pia limehimiza Utengenezaji wa mitambo ya Kilimo Endelevu (Sustainable Agricultural Mechanization) kama ufunguo wa kuongeza tija, na kupunguza mzigo wa wafanyakazi kwa wakulima wa kiwango kidogo. Kifungu kifuatacho kinataja teknolojia na masomo kadhaa yenye mafanikio ambayo sisi na wengine tumejifunza katika kukuza mitambo katika programu ya usalama wa chakula.

Ripa ya kuvutwa na maksai ikichimba mtaro wa kupandia (picha ya juu),lakini ikiacha mabaki ya kutosha juu ili kulinda udongo (picha ya chini)

Ripa inayovutwa na maksai inaendelea kuwa njia ya KH iliyoigwa zaidi kati ya Washirika wetu. Vifaa hivi vinatumia maksai kuweka makingo ya kupandia, na hivyo kuokoa kazi ya mabonde ya kupanda-kuchimba kwa mikono. Kwa sababu hawageuzi udongo, ripa huacha mabaki zaidi juu ya uso, kwa ujumla kufikia lengo la KH la kufunika chini ya 30% ya udongo. Katika mradi wa Kituo cha Mafunzo cha Kulima Mbobumi (KMTC) nchini Zimbabwe,

Maafisa ufundi wa kilimo hifadhi wa CFGB

Jean Twilingiyumukiza
jean.twilingiyumukiza@tearfund.org

Neil Rowe Miller
neil.rowe-miller@tearfund.org

Lilian Zheke
lilian.zheke@tearfund.org

kimeungwa mkono na Kamati Kuu ya Mennonite na CFGB, idadi ya wakulima wanaotumia KH kwenye hekta zaidi ya moja ya ardhi iliongezeka kutoka kwa wachache tu hadi karibu 40% ya washiriki kutokana na kuanzishwa ripa.

Washirika wetu wengi, pamoja na KMTC, wameendeleza vifaa vya ubadilishaji ambavyo kwa karibu dola za kimarekani 40-70, vitabadilisha jembe la plau la kawaida kuwa ripa ya KH. Gharama hii inarejeshwa kwa haraka kwani timu ya maksai inaweza kuvuna ¼ - ½ hekta kwa siku ambayo ni mara mbili ambayo inawezekana kwa jembe la kawaida la plau. Kwa kuongezea, udongo unaweza kutifuliwa wakati wa kiangazi, wakati kulima kwa kawaida haiwezekani, hivyo kumruhusu mkulima kuwa tayari kwa kupanda mara tu mvua za kwanza zinaponyesha. Mtandao wa Matumizi ya Uhifadhi wa Kiafrika umeandaa vifaa vya mafunzo ya mkulima (farmer training materials) kwa kukuza teknolojia ya ripa na pia mwongozo wa rasilimali kamili.(more comprehensive resource manual.)

Ripa inayovutwa na maksai ya bei nafuu kabisa, ambayo inaendelea kupata umaarufu katika Washirika wetu, ni mwendelezo wa jembe la maresha la jadi la Ethiopia. Sehemu ya kukata ya ripa hii inaweza kufanywa na wachonga vyuma kwa chini ya dola 10, na sehemu ya mbao inaweza kufanywa na wakulima wenyewe. Maresha inafanya kazi vizuri katika ardhi ya wazi, ambapo katika shamba zilizo na visiki vingi vya miti au miamba mikubwa, viboreshaji vilivyotengenezwa kwa chuma vinafaa zaidi. Tufahamishe ikiwa una nia ya kujifunza zaidi. us

Ripa ya kupandia inayovutwa na maksai haitumiwi sana na wakulima ambao tunafanya nao kazi, kwa sababu kubwa ya bei kubwa ya ununuzi (Dola 500-1000). Walakini, Washirika wetu, kwa kushirikiana na Kituo cha mabadiliko cha ECHO cha Afrika Mashariki (ECHO East Africa Impact Center), ,wametengeneza ripa ya KH ambayo inajumuisha muundo wa maresha na uhakika wa kupima kisasa ya mbegu. Jembe hili la kupandia kwa sasa linatengenezwa na maduka ya kibiashara huko Ethiopia na Tanzania kwa karibu dola za kimarekani 125. Jembe la Maresha linaweza kupanda kwa usahihi mazao yote yaliyo na mbegu kubwa kama mahindi na maharagwe, na mazao madogo yaliyopandwa kama mtama na ulezi. Wasiliana nasi ikiwa ungependa michoro na / au ushauri wa utengenezaji wa jembe hili la kupandia. (Us)

Mtambo wa kupukuchua nafaka mbalimbali umekuwa maarufu sana katika miaka michache iliyopita, na kurahisisha mzigo wa kupukuchua kwa mkono, haswa kwa wanawake. Lebo ya Karakana ya ubunifu ya Mahargwe soya (SIL) imeandaa muundo wa gharama nafuu, na imeandaa semina za watengenezaji, na kusababisha uzalishaji wa mitambo nchini Burundi, Ethiopia, Ghana, Malawi, Rwanda, Tanzania, Uganda, Zambia, na Zimbabwe. Utafiti wa hivi karibuni (recent study) uligundua kuwa waendeshaji mitambo nchini Ghana walipukuchua kati ya magunia 20-125 ya mahindi, magunia 10 ya soya, mifuko 10-100 ya mtama, na mifuko 10-30 ya ulezi kwa siku. Waendeshaji na wafanyakazi kawaida hulipwa kwa kazi zao na begi moja kwa kila mifuko kumi ya kupuchuliwa kwa mazao. Ili kupata maelezo zaidi kuhusu utengenezaji wa mitambo hii ya mazao katika Afrika, Kusini mwa Jangwa la Sahara, au kushughulikia semina ya mafunzo ya utengenezaji nchini mwako, wasiliana na kiongozi wa mitambo ya SIL (SIL mechanization) , Dk. Kerry Clark . (Dr. Kerry Clark.)

Watoa huduma Tanzania wakipukuchua mahindi" (Picha na : Imaratech.co)

Watoa huduma wanaendelea kuwa na mkakati mkuu wa kuongeza mitambo. Wakulima wadogo na wamiliki wa biashara wanaweza kulipa uwekezaji wao katika mitambo ya KH kwa kutumia vifaa vya kukodisha kwenye mashamba mengine. Ufunguo wa utoaji wa huduma endelevu ni kuhakikisha kuwa mtindo wa biashara una faida. Nchini Tanzania, kwa

mfano, wakulima kawaida hulipa dola 30 hadi 40 kwa hekta moja ili kupanda shamba la mahindi kwa mkono. Mpandaji wa maresha anaweza kupanda shamba la hekari moja kwa kutumia mtu mmoja na timu ya ng'ombe katika siku moja. Kwa bei hizi, mtoaji wa huduma anaweza kulipa uwekezaji wao kwa urahisi, kufunika gharama ya ng'ombe na kazi, na kugeuza faida ya karibu Dola za kimarekani 600 kwa siku 30 tu / mwaka wa kazi. Mitambo ya kupukuchua nafaka mbalimbali pia ina faida kubwa kwa watoa huduma wa kiwango kidogo (angalia baa za upande).

Katika jamii ambazo KH ni shughuli mpya, watoa huduma waliopo wanaweza kusita kuwekeza kwenye vifaa vipya, wakihofia kuwa hawatatoa biashara ya kutosha kurudisha uwekezaji wao. Mbinu moja ya kushughulikia suala hili, ambayo inatumiwa na mradi wa CFGB wa kukuza katika Afrika Mashariki, ni kutoa vocha kwa wakulima wa KH, ambao wanawakomboa kulipia 50% ya gharama ya kuchaji shamba zao. Huko Kenya, mtoaji wa huduma aliwekeza dola 3,000 za Kimarekani katika kiwanda cha kuvuta trekta (na gharama ya 50% kutoka mradi huo) na uhakika kwamba atakuwa na wateja angalau 100 wanaolipa. Kwa rasilimali zaidi juu ya kuwahamasisha watoa huduma, wasiliana na FAO, Mwongozo wa Mafunzo ya Huduma kwa wakulima wadogo wanaotoa huduma za usimamizi wa mitambo.(Training Manual for Small-Scale Mechanization Service Providers).

Athari za kijinsia - vifaa vya KH, haswa vile vinavyokokotwa na ng'ombe au trekta, kawaida vinamilikiwa na kudhibitiwa na wanaume. Miradi ambayo inajumuisha teknolojia hizi zinahitaji kufanya kazi kwa bidii kuwawezesha wanawake katika umiliki na kufanya maamuzi yanayohusiana na mitambo ya KH. Mikakati kama hii inaweza kujumuisha kusaidia wanawake kuunda vikundi vya umiliki wa vifaa, kama ilivyo ndani kwenye mradi huu katika Ghana (this project in Ghana).

Maelezo ya ziada: Idadi ya makadirio ya uwekezaji kwa mtoaji wa huduma ya kupanda kwa kutumia maresha nchini Tanzania

Mapato	Mahindi	Maharagwe	Jumla
Pato (ha/kwa siku)	1.03	0.69	
Mapato/ha	$31.30	$46.96	
Idadi ya siku kwa mwaka	12	15	
Mapato kamili	$387.26	$484.08	$871.34
Matumizi			
Ripa ya kupandia (miaka 2)			$60.00
Maksai	$52.17	$65.22	$117.39
Nguvukazi	$41.74	$52.17	$93.91
Matengenezo			$15.00
Jumla			$286.30
Faida halisi			**$585.04**

Idadi ya makadirio ya uwekezaji wa mtambo wa kupukuchua nafaka mbalimbali

	Idadi ya masaa	Kwa kuweka (kg/saa)	Jumla iliyopukuchuliwa (kg)	Bei ya nafaka/tani (USD)	Gharama za mwendeshaji	Mapato kwa siku	Gharama kwa Siku[1]	Faida kwa siku
Mahindi	3.3	4,734	15,576	$100	10%	$156		
Maharagwe soya	3.3	281	924	$350	10%	$32		
Jumla	**6.6**		**16,500**			**$188**	**$48**	**$140**

Kutokana na Uchumi na Faida ya mtambo wa kupukuchulia nafaka mbalimbali za Kilimo zinazozalishwa nchini Ghana

[1] Jumuisha nguvukazi, usafirishaji kwenye eno, vipuri na matengenezo, na uchakavu kwenye uwekezaji.

Tathmini ya hali ya ubora wa programu ya usalama wa chakula

Mike Salomons, Mshauri wa kiufundi wa Kilimo na hali ya maisha wa CFGB

Tathmini ya hali, inayofanywa na kutekelezwa na Wafanyakazi Washirika, ni njia bora ya kuanza miradi ya usalama wa chakula na (1) ufahamu kamili wa muktadha wa eneo hilo, na (2) umiliki wa jamii za wenyeji. Kufanywa vizuri, mchakato kama huo unaweza kusaidia kuhakikisha kuwa athari za mradi zinafaa zaidi na zinadumu.

MATOKEO YA TATHMINI YA HALI

Utaratibu wa tathmini ya hali (SA) unapaswa kusababisha uelewa wazi wa mfumo wa chakula wa ndani. Hii ni pamoja na njia zote ambazo chakula hutolewa, kusindika, kufikishwa, kupatikana na kutumiwa na jinsi hizi zinavyolingana na afya ya binadamu, mazingira, uchumi, na jamii. Mfumo wa chakula pia ni pamoja na msaada wa chakula wakati uwezo wa kaya kukidhi mahitaji yao ya chakula unapungua. Tathmini yenye ufanisi inabaini wahusika wakuu katika mfumo wa chakula wa ndani na jinsi wanavyoshirikiana; jinsi mfumo wa chakula wa hapa unakutana (au haifikii) mahitaji ya watu binafsi na kaya; na hali ya kisiasa, kiuchumi, kijamii na kimazingira hawa watendaji wa ndani hufanya kazi

Kuendeleza mifumo ya chakula yenye tija, sawa, na yenye nguvu haiwezi kufanywa na shirika moja linalofanya kazi peke yao. Shirika linalofanya utekelezaji linahitaji kujenga uhusiano wenye nguvu wa kufanya kazi na watendaji wakuu wa mitaa. Hii ni pamoja na washiriki wa moja kwa moja katika programu iliyopendekezwa, lakini inaweza pia kujumuisha wafanyabiashara wa ndani, watendaji wa soko, idara za serikali, Mashirika mengine, nk Kwa kuwajumuisha watendaji hawa katika shughuli za tathmini ya hali, wanaongeza uelewa wao, msaada na umiliki wa matokeo yoyote ya mradi.

Tathmini ya hali inapaswa kuwapa changamoto washiriki na mawazo ya msingi. Ni nini, kwa mgeni, inaweza kuonekana kuwa suluhisho dhahiri la changamoto ya kilimo au usalama wa chakula inaweza kuwa haifai kutokana na hali maalum za eneo. Kuweka akili wazi na kusikiliza kikamilifu na kuheshimu sauti za watendaji wa eneo ni sehemu muhimu ya mchakato wa tathmini ya hali.

VIDOKEZO VYA KUFANYA TATHMINI YA HALI

- ***Tumia timu ndogo, ya ndani***. Washiriki wa timu ya tathmini ya hali wanapaswa kuwa na mchanganyiko, wakiwakilisha taaluma tofauti, jinsia, na umri. Moja ya malengo ya tathmini ya hali ni kujenga uaminifu, uhusiano, na uwezo wa kufanya kazi pamoja kati ya watendaji katika mfumo wa chakula wa ndani. Kwa hivyo, mchakato haupaswi kutolewa kwa mshauri. Walakini, ikiwa mshirika wa utekelezaji ana uzoefu mdogo katika kufanya tathmini ya hali, inaweza kuwa muhimu kuajiri mtu wa nje kusaidia kuongoza mchakato. Mwezeshaji mzuri anapaswa kuwa na uzoefu mkubwa katika tathmini, pamoja na kufanya kazi na zana shirikishi na michakato mingi ya washirika.
- ***Sikiza maoni ya wadau wote***. Kwa kadri inavyowezekana, maoni na maoni ya watendaji wote wa mfumo wa chakula wa ndani (pamoja na serikali, mashirika ya kibinafsi na ya kijamii) na sekta (pamoja na masoko, afya, kilimo na mazingira) inapaswa kuwa sehemu ya mchakato wa tathmini. Zingatia kwa uangalifu kwa vikundi ambavyo mara nyingi huwa na nguvu kidogo ya kisiasa au kijamii kama wanawake, watu masikini wa jamii, vikundi vya asilia, watu wanaohama, na watu wengine walio wachache.

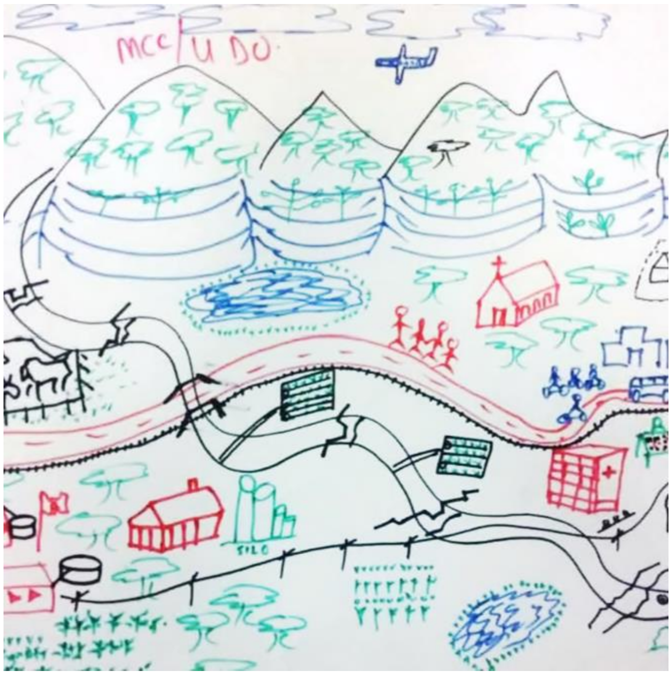

Zana shirikishi, kama vile ramani ya mfumo wa chakula, zinafaa katika kuelewa maswala magumu na kutoa shauku kutoka kwa wadau.

- ***Tumia njia tofauti za kupata habari kutoka kwa seti tofauti za watendaji wa eneo***. Wahoji wadau mmoja mmoja, katika vikundi visivyo na vikundi vikichanganywa ili kuchukua maoni mbali mbali juu ya shida na suluhisho. Vyombo vya ushiriki vinavyohimiza ushiriki wa jamii na umiliki wa mchakato kwa ujumla ni vyema kwa michakato zaidi ya uchunguzi kama utafiti.
- ***Tumia data za msingi*** (iliyokusanywa na timu ya tathmini moja kwa moja kutoka kwa watendaji wa ndani) inayosaidiwa na data ya sekondari

(iliyokusanywa na timu ya tathmini kutoka hati kama ripoti, mipango, na masomo).

- ***Njia hizo zinapaswa kubadilika***, kutengenezwa na kushawishiwa na muktadha wa eneo hilo. Kwa mfano, ikiwa wakati wa mchakato wa tathmini utagundua kuwa pembejeo za kilimo kama mbegu na vifaa hazipatikani katika eneo lako, unaweza kutaka kuongeza kwenye mpango wa tathmini ya hali, tathmini ya kina ya soko ili kutambua fursa na vizuizi vya kukabiliana na changamoto hii.
- ***Kuiweka rahisi!*** Tathmini nzuri ya hali inapaswa kuwa ngumu, lakini wakati huo huo rahisi. Usiangaliwe na ugumu wa mifumo au utumie wakati mwingi kuchora ramani na kuchambua kabla ya kuchukua hatua. Usikusanye habari ambazo hutatumia na hakikisha unazingatia mapungufu ya wafanyakazi na washirika.

VYOMBO NA RASILIMALI

Benki ya chakula ya Canada (CFGB) imeandaa safu ya vifaa vya tathmini ya hali na semina za kufundishia kanuni za tathmini ya hali na zana. Ikiwa ungependa nakala za vifaa hivi, wasiliana na Washauri wa Kiufundi wa kilimo na maisha.

Mnamo 2021 CFGB inapanga kufanya mafunzo ya juu ya Warsha ya Wakufunzi wa tathmini ya hali. Watu hawa watawezeshwa kutumika kama rasilimali kwa CFGB na Washirika wasio wa CFGB wanaofanya tathmini ya hali. Maelezo zaidi yatapatikana katika miezi ijayo.

Wasifu wa Mshiriki: Kanisa la Uganda, Dayosisi ya Nebbi

Neil Rowe Miller, Mshauri wa kiufundi wa Kilimo na maisha Kusini mwa Africa

Kanisa la Uganda, Dayosisi ya Nebbi imeshirikiana na World Renew tangu 1995. Programu katika Kucwiny ilianza na ruzuku ya Kuendeleza Usalama wa Chakula mnamo mwaka wa 2011 ililenga mazoea bora ya kutunza nyuki. Hii ilisababisha Mradi wa Usalama wa Chakula Jumuishi wa Kudumu wa miaka tatu (KIFP) ambao ulihudumia kaya 450 katika Parokia za Vurr na Ramogi kutoka 2012 hadi 2019. Mradi wa pili ulianza mnamo 2017, ukiwahudumia kaya 420 katika Parokia za Olago na Acwera.

Sehemu ya Kaunti Kucwiny hupata shida za mazao ya mara kwa mara kwa sababu ya mafuriko na ukame. Msimu mfupi wa mvua unapaswa kuanza kutoka Machi hadi Juni wakati msimu wa pili, unaoaminika zaidi, unaanzia Agosti hadi Novemba. Mazao makuu ya chakula ni pamoja na mtama, mihogo, viazi vitamu,karanga, ufuta kunde na mbogamboga za majani. Matunda kama machungwa na maembe hutoa chakula wakati wa misimu wa ukame.

Mwanzo wa kuingia kwa miradi yote miwili ya Kucwiny imekuwa akiba ya vijijini kupitia kuunda Vikundi vya Usaidizi vya Kibinafsi (SHGs) ambavyo vimeongeza ufikiaji wa mtaji kupitia fedha zinazotokana na jamii. Mwaka jana wanachama 394 wa SHG waliohusika katika mradi huo (wanawake 271 na wanaume 123) walikopa jumla ya Dola za kimarekani 21,396 kutoka katika akiba yao ya pamoja, na Vyama Vikuu Vikuu vya kikanda viliundwa. Vikundi hivyo ambavyo vina nia, pia hupokea mafunzo ya kilimo katika Kilimo hifadhi (KH) na mbinu nyingine za kiugani na mazingira ikiwemo uzalishaji wa miti unaosimamiwa na mkulima.

Wafanyakazi wa KIFP wakionesha umuhimu wa kufunika ardhi.

Kupitishwa kwa KH huko Kucwiny imeonekana kuwa changamoto. Kati ya wakulima 238 ambao wamepata mafunzo katika KH (wanawake 152 na wanaume 86), 32% wanatekeleza kupunguza usumbufu wa udongo (mabonde ya kupandia), 28% wanafunika ardhi na matandazo na / au mabaki ya mazao, na 23% wanafanya mzunguko wa mazao au kilimo mseto. Somo moja nililojifunza mapema katika mradi huo ni kwamba kuchanganya ukuzaji wa KH na masomo mengine mengi kwa wafanyakazi kunasababisha viwango vya chini vya kupitishwa. Kama matokeo hayo, mradi huo ulichagua kuzingatia mafunzo juu ya masomo machache na kuingiza Wawezeshaji wa Jamii kwa kuongezea mafunzo yaliyofanywa na wafanyikazi. Mazoea mengine, pamoja na upandaji wa mistari na aina za kisasa za mihogo zimepitishwa sana.

Moja ya athari kubwa ya miradi hiyo imekuwa maboresho katika usawa wa kijinsia katika jamii. Katika mradi wa sasa, Mabingwa wa kijinsia 42 (wanaume 17 na wanawake 25) wanawezesha mafunzo ya kijinsia katika SHG na katika jamii pana. Tathmini huru ya mnamo 2016 ilifunua shuhuda nyingi za jinsi majukumu ya kaya yalisambazwa kwa usawa na uhusiano wa kifamilia umeimarishwa.

Majadiliano kutoka kwenye mtandao

Neil Miller: Moja ya funguo za kupitisha kuenea kwa mazao funika imekuwa kupata aina zilizo na faida zaidi ya urutubishaji wa udongo. Mbaazi inaweza kuwa juu ya orodha hii kwani inaboresha udongo lakini pia hutoa chakula cha binadamu, lishe ya mifugo, na kuni. Mnamo mwaka wa 2019, mmoja wa Washirika wetu, Chama cha Maendeleo cha Terepeza (TDA), alisaidia wakulima kuzalisha, kuongeza na kuuza zaidi ya tani 133 za mbaazi. Kwa kuhifadhi mazao waliongeza bei yao ya uuzaji kwa zaidi ya 50%, na sasa serikali imeamua kuongeza mbaazi kwenye soko rasmi la bidhaa. Hongera kwa wote ambao wamefanya kazi kwa bidii!

Mesfin Mathewos (TDA): Mpendwa nashukuru. Ni juhudi zetu za pamoja.

Eugène Masumbuko Kika: Ahsante kwa kushirikisha.Nipo Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo. Nawezaje kupata mbegu za mbaazi?

Neil Miller: Kama uko mashariki mwa Kongo, CBCA inaweza kukusaidia kukupa mbegu.

Eugène Masumbuko Kika: Ninakushukuru. Nipo mashariki mwa Kongo. Nitawasiliana nao haraka. Mungu akubariki.

Richard Underwoods Sulu: Hii ni nzuri, tunaipenda.

Sebastian Scott: Inashangaza.

Peter Woolner: Hongera kwa TDA

Ruth Munyao: Juhudi za kushangaza. Katika eneo letu la Ukambani huko Kusini mwa Kenya Mashariki, wakulima wamekumbatia upandaji wa mbaazi tangu kumbukumbu ya wakati. Wanatumia kama chakula, mazao ya biashara, mazao ya kufunika na lishe ya wanyama wakati wa kiangazi. Baada ya mavuno mabua hutumiwa kama kuni za moto. Mwaka huu, mvua zilikuwa nzuri, kwa hivyo tulikuwa na mavuno mazuri. Hongera TDA kwa kazi yako nzuri ya kukuza!

Maafisa ugani wa serikali na wafanyakazi wa mashirika yasiyo ya kiserikali wakiangalia shamba la mbaazi wakati wa kikao cha Mafunzo ya utaalamu wa KH yalioandaliwa na TDA mnamo Disemba, 2019

Maafisa wa kilimo hifadhi wanasimamia kundi la Majadiliano la Facebook ambalo mazungumzo yaliyo hapo juu yamechukuliwa. Ikiwa ungependa kujiunga na majadiliano, ingia kwenye akaunti www.facebook.com/groups/CAinAfrica.